

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ В ПОСТКРИЗОВИЙ ПЕРІОД ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОЛІПШЕННЯ

Анотація. Проаналізовано динаміку інвестиційної привабливості України у посткризовий період, досліджено основні перешкоди для іноземних інвестицій в Україну, а також розглянуто шляхи залучення іноземних інвестицій у країну.

Аннотация. Проанализирована динамика инвестиционной привлекательности Украины в посткризисный период, исследованы основные препятствия для иностранных инвестиций в Украину, а также рассмотрены пути привлечения иностранных инвестиций в страну.

Annotation. The dynamics of the investment attractiveness of Ukraine in the post-crisis period is analysed, the main obstacles for foreign investment in Ukraine are studied, and the ways of attracting foreign investment into the country are considered.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний клімат, інвестиційна діяльність, дефіцит бюджету, ВВП, імпорт, експорт.

Світова фінансово-економічна криза 2008 року значно погіршила інвестиційну привабливість України з погляду іноземних інвесторів. Попит на інвестиції падав швидше, ніж виробництво валового продукту внаслідок того, що інфляція значно знецінювала інвестиційні кошти [1].

Сьогодні Україна перебуває у посткризовому періоді на етапі поступового відродження економіки. Але високий рівень інфляції та низька інвестиційна активність стримують цей процес.

Актуальність обраної теми полягає в тому, що стан та розвиток виробництва і вирішення соціальних та екологічних проблем залежать від ефективної інвестиційної політики країни.

Метою є дослідження стану інвестиційного клімату України та можливих шляхів його поліпшення.

Аналізом та вивченням цієї проблеми займалися такі вчені, як Майорова Т. В. [2; 3], Пересада А. А. [4], Борщ Л. М., Погореловський С. С. [5], Носова О. В. [6; 7] та ін. Узагальнюючи їх роботи, можна прийти до висновку, що позитивний інвестиційний клімат є найважливішою передумовою активної інвестиційної діяльності в Україні.

Згідно із Законом України "Про інвестиційну діяльність" від 18.09.91 [8], інвестиції – це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток або досягається соціальний ефект.

Інвестиційна діяльність – це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [8].

Інвестиційна привабливість – це сукупність об'єктивних і суб'єктивних умов, що сприяють або перешкоджають процесу інвестування національної економіки на макро-, мезо- і макrorівнях.

Інвестиційний клімат – це узагальнена характеристика сукупності соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних та соціокультурних передумов, що визначають привабливість і доцільність інвестування в ту чи іншу господарську систему [9].

Оцінювання інвестиційної привабливості країни здійснюється на основі певних показників, які можна поділити на такі групи:

- макро- та мікроекономічні: дефіцит державного бюджету, обсяг ВВП, показники експорту та імпорту, оподаткування та законодавство у сфері регулювання економічних відносин, стійкість валютного курсу, динаміка інфляційних процесів, характеристика банківської системи;

- політично-правові: національне законодавство та політика держави щодо іноземних інвестицій, стабільність політичної системи, ступінь державного втручання в економіку;

- соціально-психологічні: зрілість суспільства, його узгодженість в основних питаннях економічного та соціального розвитку країни.

Україна значно відстає від більшості країн майже за всіма макроекономічними показниками, що знижує рівень інвестиційних потоків у країну. Низький рівень інвестиційних ресурсів ускладнився впливом світової фінансово-економічної кризи, що негативно позначилось на економічній та політичній ситуації в країні. Як наслідок, у 2009 році порівняно із 2008 роком обсяг інвестицій в основний капітал зменшився на 41,5 відсотка, що є найгіршим показником за всю історію України. У 2008 році відносно 2007 року зменшився на 2,6 відсотка, коли у 2007 році відносно 2006 року був наявним приріст на 29,8 відсотка. Окрім того, в умовах невиконання державного бюджету відбулося скорочення державних інвестицій: капітальні видатки зведеного бюджету зменшились на 51,5 відсотка порівняно із 2008 роком (їх частка у структурі видатків зведеного бюджету знизилась із 13,3 до 6,5 відсотків).

Динаміку інвестиційної привабливості країни можна дослідити за підрахунками Державного комітету статистики. Станом на 1 січня 2011 року загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, внесених в Україну, склав 44

708,0 млн дол. США, а, наприклад, у 2007 році (в докризовий період) загальний обсяг інвестицій складав лише 21 607,3 млн дол. США, що менше майже у 2 рази (рис. 1).

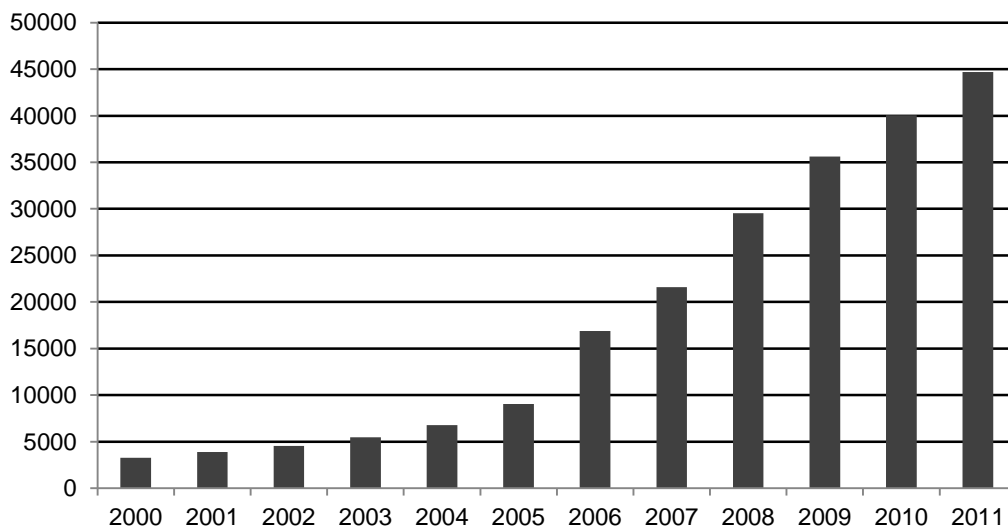

Рис. 1. Динаміка прямих інвестицій в Україну на початок року у млн дол. США

Сьогодні кризові явища хоч і пішли на спад, але все ще продовжують існувати у світовому господарстві, оскільки фінансові системи ще залишаються ушкодженими. Поступово Україна стає більш привабливою для іноземних інвесторів. Наприклад, за даними Держкомстату, прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну на 01.10.2011 р. усього склали 48 466,2 млн дол. США, що на 5 954,3 млн дол. США більше, ніж за аналогічний період 2010 року (рис. 2).

Основними інвесторами, як видно з рис. 2, є такі країни, як Кіпр (24,9 % від загального обсягу), Німеччина (15,0 %) та Нідерланди (10,1 %).

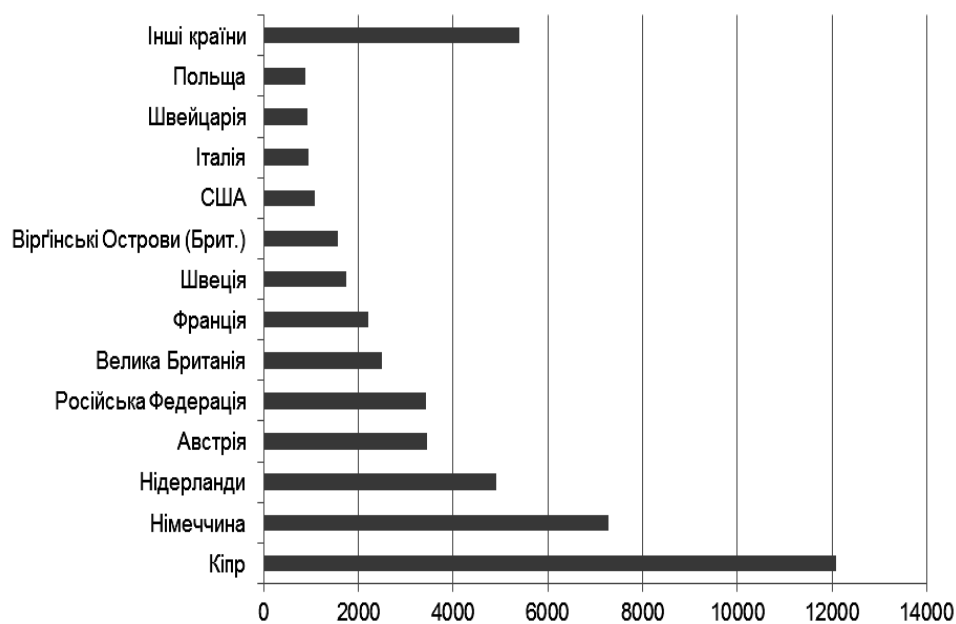

Рис. 2. Основні іноземні інвестори України на 01.10.2011 р.

Частка України у глобальних інвестиційних потоках не перевищує 0,5 відсотка, однак вона володіє очевидними економічними перевагами:

- найвища в Європі за останні п'ять років динаміка зростання ВВП;
- 5-те місце у світі за кількістю сертифікованих ІТ-спеціалістів;
- стратегічно вигідне географічне розташування;
- доступ до 4 із 10 основних європейських транспортних коридорів;
- 1/3 світових чорноземів.

На думку Майорової Т. В., основними перешкодами для іноземних інвестицій в Україну є: нестабільне та надмірне державне регулювання; нечітка правова система; мінливість економічного середовища; корупція; великий податковий тягар; проблеми щодо встановлення чітких прав власності; низький рівень доходів громадян; труднощі у спілкуванні з урядом та приватизаційними органами; мінливість політичного середовища; відсутність матеріальної інфраструктури; проблеми виходу на внутрішній і зовнішній ринки та ін. [3].

Тому велике значення має вдосконалення процесу формування інвестиційної політики держави, що може активізувати залучення іноземних інвестицій у національній економіці у складних посткризових умовах.

Інвестиційний клімат України все ще залишається несприятливим для розвитку бізнесу. Погореловський С. С. визначає [5], що його покращення можливе через комплексне реформування всієї фінансово-інвестиційної інфраструктури, а саме:

- створення цілісної системи для моніторингу інвестиційного клімату в умовах дії чинного законодавства України, що сприятиме вдосконаленню нормативно-правової бази, яка регламентує інвестиційну діяльність;
- спрощення і впорядкування державного адміністрування, створення умов для ринкового саморегулювання інвестиційних процесів, що сприятиме зниженню рівня корупції;
- пошук форм і методів залучення до інвестиційної сфери заощаджень населення та вдосконалення системи гарантій збереження вкладів громадян у фінансово-кредитних установах;
- запровадження Міжнародних стандартів результативності інвестування (GIPS) для надання звітності за підсумками інвестиційної діяльності, що сприятиме не лише її прозорості, але й збільшенню іноземних інвестицій;
- систематизоване, детальне вивчення досвіду зарубіжних країн у залученні іноземних інвестицій, що допоможе створити максимально сприятливий інвестиційний клімат для розвитку економіки України;
- формування сприятливого інвестиційного іміджу через організацію та участь у міжнародних виставках, ярмарках, інвестиційних проектах, публікації в міжнародних друкованих виданнях відповідного профілю;
- сприяння розвитку інвестиційної інфраструктури (інвестиційних фондів, аудиторських та страхових компаній).

Окрім цих шляхів поліпшення інвестиційного клімату в країні, Носова О. В. виокремлює [7] такі заходи, як:

- концентрація наявних ресурсів у пріоритетних галузях економіки з подальшого їхньою трансформацією в інвестиції і завдяки цьому створення умов для економічного зростання;
- інвестування в людський капітал, підвищення ступеня кваліфікації працівників, що є основою для впровадження нових технологій на підприємствах;
- зростання інвестицій в акціонерний капітал і надання кредитного фінансування на більший термін, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності приватного сектору економіки.

Враховуючи ці обставини і усвідомлюючи важливість поліпшення інвестиційного клімату в Україні, основним завданням на короткострокову перспективу є підготовка необхідної правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення інвестиційного клімату й формування основи збереження та нарощування конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Перш за все, необхідно підготувати план дій щодо забезпечення сприятливого інвестиційного клімату у межах пріоритетів соціально-економічного розвитку. Далі необхідно розробити регіональні плани підвищення інвестиційної привабливості областей з урахуванням особливостей поточних рейтингів їх інвестиційної привабливості, забезпечити державний моніторинг їх виконання.

Наступним кроком має бути розширення спектру заходів конкурентної політики, зокрема щодо запобігання антиконкурентним діям національних та іноземних інвесторів на українському ринку.

Необхідно зазначити, що для стимулювання інвестування в економіку України, формування позитивного інвестиційного іміджу України у світі 6 квітня 2011 року за участі Президента України – Віктора Януковича, було розглянуто та прийнято Інвестиційну реформу України.

Протягом 3-х наступних років очікується збільшення об'єму інвестицій до 80 млрд дол. США, покращення незалежних рейтингів України (Світового банку – до 100 з 145 місця зараз; Світового економічного форуму – до 50 з 82 місця зараз) та зменшення щорічного відтоку ПІІ з 15 % до 10 %.

Україна потенційно може бути однією з провідних країн із залучення інвестицій. Цьому сприяє її величезний внутрішній ринок, порівняно кваліфікована і водночас дешева робоча сила, значний науково-технічний потенціал, великі природні ресурси та наявність інфраструктури, хоч і не надто розвиненої. Активізація виробничої діяльності, яка спостерігалася в Україні упродовж 2011 року, відобразилася на позитивній динаміці фінансових результатів, що позитивно вплинуло на інвестиційний клімат у країні.

Наук. керівн. Жуков В. В.

Література: 1. Лазебник Л. Л. Інвестиційний клімат та економічна мотивація іноземного інвестування в Україні / Л. Л. Лазебник // *Фінанси України*. – 2010. – № 4. – С. 82–88. 2. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність : підручник / Т. В. Майорова. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с. 3. Майорова Т. В. Залучення іноземних інвестицій в умовах глобалізації / Т. В. Майорова // *Вісник КНЕУ імені В. Гетьмана*. – 2011. – № 1. – С. 89. 4. Пересада А. А. Інвестиційний аналіз : навч.-метод. посібн. для самост. вивч. дисц. / А. А. Пересада. – К. : КНЕУ, 2003. – 134 с. 5. Погореловський С. С. Оцінка інвестиційного клімату України та напрями його покращення / С. С. Погореловський // *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. – 2011. – № 1. – С. 477. 6. Носова О. В. Інвестиційний клімат в Україні / О. В. Носова // *Стратегічні пріоритети*. – 2008. – № 16. – С. 59–65. 7. Носова О. В. Інвестиційний клімат в Україні: основні напрями поліпшення / О. В. Носова // *Соціально-економічна та регіональна політика*. – 2010. – № 1. – С. 59. 8. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18 вересня 1991 р. № 1560 – XII // *Відомості Верховної Ради України*. – 1991. – № 47 (змін. і доп. – 23.07. 2010 р.). 9. Боярко І. М. Інвестиційний аналіз : навч. посібн. / І. М. Боярко. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 400 с.